

WAGNERIANA CATALANA Nº 22 ANY 2005

TEMA 6: CANTANTS, INTÈRPRETS, DIRECTORS...

TÍTOL: **VICTÒRIA DELS ÀNGELS: ENTRE LA REALITAT I EL SOMNI**

AUTOR: *Eva Muns*

Era el 15 de gener de 2005. Dissabte. Rosaura havia estat tot el dia assajant amb la seva Coral la Missa de la Coronació de W.A.Mozart, aquella peça que **Victòria**, per amistat amb el mestre Angel Colomer del Romero, havia preparat a corre cuita per indisposició de la soprano inicialment elegida, per a interpretar com a solista junt amb l'Orfeó Laudate, el 24 de maig de 1944 al Palau de la Música. Així explicava el mestre Colomer, director de l'Orfeó Laudate aquella situació: *"...Havia assajat molt l'obra. La missa era escrita per a solistes, cor i orquestra. Ja tenia tots els solistes: baix, tenor, contralt i soprano. Aquesta última era molt bona. S'havia identificat amb la partitura i estava segur que l'audició constituiria un èxit. Dissortadament, el mateix dia de l'assaig general amb l'orquestra, i dos dies abans del concert, la soprano, el nom de la qual ara no fa al cas, em telefonà dient que es trobava malament i que no podia cantar l'obra. En sentir allò em va semblar que el món em queia al damunt: una de les obres musicals més belles, la Missa de la Coronació, se'm fonia a les mans, això em feia el més dissortat dels mortals. Només un miracle, un pur miracle, podia salvar una edició que havia de tenir lloc 48 hores després. Alehores em vingué al pensament un nom: **Victòria**. Si fos possible!...Ella va picar de mans encantada. - Si jo, el que vull és cantar, cantar!...Aquella mateixa nit va comparèixer a l'assaig general. Davant els professors de l'orquestra, del cor i dels solistes, vaig allargar a **Victòria** la partitura de la Missa de la Coronació, que, per altra banda, ella no coneixia, perquè no l'havia cantada ni sentida mai. Alehores ho cantà tot a primera vista. Ho féu meravellosament. No es pot dir. Tota la gamma de la seva veu, tot el lirisme, els sons vellutats i greus, la dicció perfecta, es revelaren en aquest assaig. Ningú de nosaltres no deixà de commoure's profundament. En acabar, els professors de l'orquestra, espontàniament, sense que jo els digués res, es posaren d'empeus i l'ovacionaren. Aplaudiren aquell dir mestrívol, aquella musicalitat profunda i abassegadora, però aplaudien així mateix, ells, professors, una mentalitat privilegiada, una artista, que amb un cop d'ull havia assimilat i comprès una gran obra mozartiana".*

Aquell dia, Rosaura havia quedat al vespre amb uns amics, després de l'assaig, davant de l'Ajuntament de Barcelona per assistir al Pregó del Concurs Internacional de Cant Francesc Viñas i al concert programat a continuació. Les proves eliminatòries havien començat ja durant

la setmana anterior a l'Auditori del Conservatori del Bruc, degut a l'elevat nombre de participants d'aquest reconegut Certamen, que enguany ha celebrat la seva edició 42. Just en arribar a la Plaça de Sant Jaume li digueren: **Victòria** ha mort! Un cop assimilada la notícia Rosaura va pensar... "ha mort el dia que s'inicia un Concurs Internacional de Cant i es troben a Barcelona més de 300 joves que aspiren a ser figures de la lírica, que estimen la Música, com **Victòria** va estimar, i que de ben segur la coneixien i admiraven." **Victòria** havia mort acompanyada, i molt ben acompanyada. A més hi havia a la nostra ciutat, formant part del Jurat, eminents figures del bel canto com Carlo Bergonzi, Raquel Pierotti, i Joan Sutherland i també Plácido Domingo que estava a Barcelona per assajar **Parsifal** al Liceu.

Com cada any, una llarga filera d'afezionats esperava poder accedir al Saló de Cent, i no es parlava de cap altra cosa. Sabeu la notícia?: -**Victòria** ha mort! El fet va ser comentat en el Pregó i es va glossar breument la vida de la soprano desapareguda. L'endemà es va instal·lar la capella ardent al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat. Rosaura va voler retre el darrer homenatge personal a **Victòria**, acomiadar-se d'ella i portar-li unes flors. Moltes altres persones van pensar el mateix. La corrua de gent al voltant del Palau de la Generalitat, aquell diumenge d'hivern, era considerable. Joves cantants, aficionats anònims, familiars, amics personals, tots units per un mateix sentiment: acomiadar-se d'una gran cantant i d'una excel·lent persona. Una senyora gran que precedia Rosaura en la filera i que tot just acabava de conèixer, va comentar-li el tracte humà i senzill de **Victòria** quan, feia molts anys, la trucava a casa des de l'estranger, per preguntar-li pel seu fill que era amic d'una neboda seva, i recordava l'emotiu obsequi que li havia fet **Victòria** en una ermita del Montseny, quan, sense previ avís, va cantar "a capella" l'Ave Maria de Gounod pel reduït auditori que l'envoltava. Encara que Rosaura estava trista per la desaparició de **Victòria**, en el fons s'alegrava que davant la seva mort, la resposta del públic havia sigut multitudinària i sincera. Espontània i trista. Era l'adèu dels aficionats a una dona treballadora i lluitadora. Una dona forta però també feble i insegura...

Rosaura recordà que en l'aspecte personal, la vida de **Victòria** havia estat plena d'alts i baixos, de penes i alegries. No tot foren flors i violes. Els inicis, difícils però engrescadors, l'avortament del seu primer i desitjat fill, el naixement dels seus dos fills després, tots dos de salut delicada, una vida matrimonial complicada, les absències massa perllongades de la seva estimada llar per raons professionals, el vuit o l'oblit interessat per part de certs sectors operístics de la seva pròpia ciutat, el desencís, la mort del seu fill gran, tot plegat era massa pel seu cansat organisme, per la seva delicada sensibilitat...

Rosaura però també recordava la **Victòria** triomfant. Certament la vida professional de **Victòria** havia estat farcida d'èxits. Des dels primers concerts al Palau de la Música Catalana l'any 1944 i el debut al Liceu el 1945, **Victòria** va trepitjar els millors teatres d'òpera del món interpretant òperes de Mozart, Pergolesi, Falla, Beethoven, Gounod, Puccini, Massenet, i també lieder, especialitat en la que era particularment destre. Com deia Richard Wagner, una melodia és una veu que dança i **Victòria** amb la seva veu timbrada i la seva sensibilitat ha-via fet dançar els cors de moltíssima gent, aquí, a la seva terra, però també per tot arreu, al Japó i a Londres, a Nordamèrica i a l'Argentina, a Alemanya, a França i a Itàlia, cantant en diferents llengües i amb una dicció gairebé perfecta.

Mentre Rosaura s'acosta a la capella ardent, arriben nombroses corones de flors. Són els darrers obsequis, les darreres mostres d'afecte per a la soprano. Totes elles, amb crespons negres, en els que s'hi han escrit frases carinyoses de comiat i d'agraïment. Una d'elles crida l'atenció de Rosaura: Es un coixí blanc de roses vermelles i blanques envoltat amb una cinta verd fosc on amb fines lletres daurades es llegeix: *"Per a l'Elisabet, l'Eva i l'Elsa més entranyables"*. Signat per *l'Associació Wagneriana*. A Rosaura li venen immediatament a la memòria les actuacions wagnerianes de **Victòria** a Bayreuth. Va ser la primera artista espanyola que va debutar en aquell escenari en el rol d'Elisabet. Posteriorment, en altres coliseus va representar els papers protagonistes d'**Els Mestres Cantaires** i **Lohengrin**. Artur Llopis, en la breu però documentada semblança sobre **Victòria** dels Àngels, de la sèrie Biografies Populares, va fer un bonic retrat de la nostra cantant, molt significatiu de la seva sensibilitat i professionalitat en rodejar-se de l'atmosfera del mestre, fer una immersió en el seu món, abans de representar les seves obres. Escrivia així: *"En els seus viatges **Victòria** retroba, però, la petjada i el record dels seus autors més estimats. Wagner n'és un i amb Wagner acaba de triomfar a Barcelona, la seu del wagnerianisme, allà on les walkíries germàniques guarden la seva ombra i els homes vetllen la seva música.*

Victòria ha deixat flors blanques sobre la tomba del mestre en el seu jardí de Wahnfried, la casa que el geni es féu construir per reposar-hi l'esperit. Un dia a Venècia, després d'una actuació seva meravellosa al teatre "La Fenice", cercà l'espectre de Wagner. Fou un pelegrinatge sentimental i romàntic. Venècia parlava de Wagner en les mil veus augustes de la ciutat, en les aigües del canal Grande, en els crits de la quitxalla jugant pels "campos", en la remor i el traüll del barri de Rialto, en el so greu i solemni de les campanes de les esglésies de San Zaccaria, San Moisè o San Giorgio degli Schiavoni, en la veu dels gondolers, les cançons dels quals tant impressionaren Wagner.

Visità el palau Gustianini, que el mestre va ocupar. –“Aquí” va dir Wagner en entrar-hi “acabaré el **Tristany**”. Certament hi acabà el **Tristany** i hi començà **Els Mestres Cantaires**. Va passar per l’Hotel Danieli, on el compositor s’albergà, i després va recórrer el palau Vendramin, abocat al “canalazzo” i on Wagner morí el 3 de febrer de 1883.

Ella també és una gran intèrpret de Wagner. Recordem que, en un final de curs cantà la Mort d’Isolda, que al Liceu hi feu el paper d’**Elisabet** de **Tannhäuser**, i l’any 1950, ens donà en el nostre primer Teatre, aquella fresca, deliciosa i imponderable versió de l’enamorada **Eva** dels Mestres Cantaires, l’obra més penetrant, sensible i enlluernadora de Richard Wagner.

Aquest amor al mestre, aquesta coneixença total de la seva música, acaba per durla –com una nova consagració- a Bayreuth.

Wieland Wagner –el nét de Wagner, a qui ja coneixen els barcelonins perquè dugué el seu “Festival” bavarès, tria **Victòria dels Àngels** per a la representació de l’estiu de 1961 al Teatre de Bayreuth. Serà l’**Elisabet** de **Tannhäuser** amb una nova i revolucionària escenificació. -Ella és l’**Elisabet** que cerco: ningú més que **Victòria dels Àngels**.

Victòria començà els assaigs. No foren gaires, però si esgotadors. Al seu costat treballaven alguns dels cantants més famosos de l’hora present. **Wolfram** era Dietrich Fischer Dieskau, el baríton més intel·ligent i de més musicalitat d’avui que, com **Victòria**, conrea el lied i l’òpera. El paper de Venus, per primera vegada a la història de les representacions de **Tannhäuser**, anà a càrrec d’una seductora cantatriu negra, Grace Bumbry. També hi eren: Wolfgang Windgassen i Josef Greindl. A la fossa orquestral, el mestre Wolfgang Sawallisch. i un centenar d’artistes i més de 150 veus en el cor dels homes.

El gran èxit es preparava. Als assaigs els companys de **Victòria** restaren perplexos i admirats. Realment, **Victòria** era l’heroïna wagneriana: la sensible i amorosa **Elisabet**. Tots se la miraven corpresos, com si assistissin al miracle sempre esperat per al cavaller **Tannhäuser**.

Victòria estava emocionada. Bayreuth havia d’imposar forçosament una dona tan culta. Coneixia tot el que havia succeït en aquell teatre, el que representava dins la música. Era el darrer baluard del romanticisme, la darrera gesta triomfal d’un món que avançava devers els seu capvespre, un món on s’extingien els darrers grans crits de la música.

Feia prop de vuitanta anys, Richard Wagner, al costat de Còsima i no gaire lluny de Friedrich Nietzsche havia posat la primera pedra al gran edifici, al Festpielhaus. Era la diada del seu 60è aniversari. Quan colpejà amb el martell la pedra damunt la qual s’aixecaria un temple a la música, Wagner va dir, segur i profètic: “Beneïda siguis, oh pedra!, sempre forta i perdura

forta”.

*El que **Victòria** tenia davant era tot un passat frondós i exuberant, èpic i flamíger. I el públic més coneixedor i entès, un públic vingut dels indrets més llunyans,. De Nord-América, de l'Orient, dels països on sempre fa fred, i d'aquells on només es coneix la calor, anava a escoltar-la. Sabien la música nota per nota, i cada estrofa del vers, cada paraula del poeta compositor els eren familiars. Calia vèncer moltes coses!...I vencé.*

*No es recorda un èxit com aquell. Va haver d'aparèixer més de quaranta vegades al prosceni. S'apagaren els llums; baixà el teló metàl·lic, i el públic, a les fosques, seguia ovacionant **Victòria dels Àngels**, triomfadora en el mateix temple de Richard Wagner, allà on només arriben els elegits.”*

A Santa Maria del Mar, en l'acte litúrgic de comiat de **Victòria**, que també va ser una sentida manifestació de dol, l'orquestra del Liceu va tocar fragments de Parsifal. Barcelona s'acomiadava de **Victòria** amb Wagner.

El destí va voler que pocs dies després, en el Paraninf de la Universitat, junt amb els solistes i l'Orquestra de la Universitat, Rosaura tingués ocasió de cantar amb el seu Cor, la Missa de la Coronació de Mozart. L'emoció que va sentir va ser gran en poder interpretar una peça tan bella junt amb els seus companys, però va arribar al màxim quan, en anar a situar-se per donar el concert i passar darrera del saló del Paraninf, va veure un piano i l'imatge dels inicis de **Victòria** se li va fer present. Entre aquelles parets **Victòria** havia començat a estimar la música i justament aquella Missa havia marcat un graó en la seva carrera inicial. Feia pocs dies que **Victòria** no estava físicament entre nosaltres, però per a Rosaura va ser emocionant pensar que aquells murs de pedra, aquelles aules, els frondosos arbres del pati, aquelles magnífiques pintures de Dionís Baixeres que presidien el Paraninf havien sigut els primers testimonis de la veu excepcional i de l'art de **Victòria**. I amb aquest pensament, aquell vespre, Rosaura va entonar les primeres notes del *Kyrie* amb la més gran emoció

*Fragments d' Artur Llopis, **Victòria dels Àngels**, de la sèrie Biografies Populars, Editorial Alcides Barcelona, 1963*

